

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 11

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Правова держава: досвід, можливості,
механізми формування в сучасній Україні”,
м. Київ, МАУП, 24 квітня 2014 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2014

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 5 від 28.05.14)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ізнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
Ф. М. Медвідь, канд. філос. наук, проф.
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності : [зб. наук. пр.] /
МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 11: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні”, м. Київ, 24 квіт. 2014 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2014. — 362 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Лисецький А. С. Аграрний ринок: нова парадигма розвитку	102	Соколовська К. М. Демократичні засади судової реформи гетьмана Павла Полуботка	148
Лисовский П. Н. Мудрость как континуум духовной безопасности в противодействии международному терроризму	109	Утвенко В. В. Правове регулювання розвитку житлово-комунального господарства: зарубіжний досвід та Україна	152
Литвиненко В. І. Громадянське суспільство як запорука миру в Україні	114	Христинченко Н. П. Вплив правової держави на процес управління науковою діяльністю в Україні	156
Медвідь Ф. М. Національна безпека Української держави: становлення та шляхи забезпечення	116	Бігдаш В. Д. Фінансово-економічні механізми асиметрії інформації при формуванні правової держави	161
Муравйов К. В. Юридичний аналіз законності Постанови ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”	122	Бортник В. А. Особливості реформування судової системи в сучасній Україні	164
Низенко Е. І. Еволюція наукових поглядів на проблему безпеки підприємництва в сучасних умовах	127	Глушко Л. О. Психологічні особливості стилів управління в сучасних навчальних закладах	167
Пальм Н. Д. Необхідність правової підготовки фахівців соціальної сфери в українському суспільстві	131	Корінчевська І. А. Державне управління в галузі охорони здоров'я	171
Подгорна Г. В., Тьорло В. О. Інноваційний напрям імпоротної діяльності фірм на ринку 3D-принтерів	135	Котеньова О. В., Волобоєва Т. В. Особливості застосування адміністративно-господарського штрафу як виду господарсько-правової відповідальності	176
Корнієнко М. В. Місце ОВС в системі забезпечення економічної безпеки	138	Медвідь Я. Ф. Страхова справа в Україні в умовах незалежності	179
Попова А. В., Тьорло В. О. Економічні аспекти забезпечення організації імпоротної діяльності суб'єктів господарювання України на ринку банкоматів	140	Міхатуліна О. М. Державне регулювання господарської діяльності в сучасних умовах ринку	188
Радзімовська С. Ф. Державне управління в період політичної нестабільності	142	Савіовський М. Ю. Принцип субсидіарності: теоретико-методологічні можливості	191
		Савіовський С. Ю. Шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної мовної політики	197

ЮРИДИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОННОСТІ ПОСТАНОВИ ВР УКРАЇНИ №757 “ПРО САМОУСУНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВІД ВИКОНАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОЗАЧЕР- ГОВИХ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ”

Становлення і розвиток української державності, вип. 11, с. 122–126

Останнім часом в нашій державі відбувся ряд подій, які носять політичний, соціальний, економічний і військовий характер одночасно. За результатами цих подій сталося таке:

- 21.11.2013 р. у м. Києві та інших регіонах України розпочалися протести як реакція на рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом і значно поширилися після силового розгону демонстрації у Києві вночі 30 листопада;

- 28.01.2014 р. Прем'єр-міністр України М. Я. Азаров пішов у відставку, виконувачем обов'язки Прем'єр-міністра України став перший віце-прем'єр-міністр України С. Г. Арбузов;

- відбулись штурми і захоплення громадянами України приміщень обласних державних адміністрацій та обласних рад у більшості областей України; під тиском учасників штурмів керівники облдержадміністрацій та обласних рад написали заяви про звільнення (у деяких областях пода-

ли заяви про звільнення й мери міст та керівники обласних правоохоронних органів);

- у результаті протистояння в центрі Києва і на Майдані незалежності України загинуло більше ста двадцяти осіб, ще приблизно три тисячі осіб дістали поранення й опинились у лікарнях (інформація наведена у загальному підрахунку про постраждалих як з боку активістів Євромайдану, так і з боку працівників правоохоронних органів);

- 21.02.2014 р. між лідерами опозиції (В. В. Кличко, О. Я. Тягнибок, А. П. Яценюк) та Президентом України В. Ф. Януковичем за посередництва міністрів закордонних справ ЄС було підписано угоду;

- 22.02.2014 р. Голова Верховної Ради України В. В. Рибак йде у відставку, новим Головою Верховної Ради України обраний О. В. Турчинов;

- 22.02.2014 р. Постановою ВР України № 750 прийнято рішення про повернення до Конституції 2004 р. [1];

- 22.02.2014 р. приймається Постанова ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України” [2];

- 23.02.2014 р. приймається Постанова ВР України № 764 “Про покладення на Голову Верховної Ради України виконання обов’язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України” [3].

Оскільки перша стаття Конституції України [4] проголошує, що Україна є правовою державою, варто піддати юридичному аналізу події, які відбувались на найвищому державному рівні. (Ми умисно не коментуємо події, які відбувались стихійно, тому що для цього потрібне більш детальне й ретельне вивчення дій кожного окремого учасника, з обох боків. А в рамках нашого дослідження — це неможливо.)

Отже, першою подією на найвищому державному рівні була добровільна відставка 28.01.2014 р. Прем’єр-міністра України М. Я. Азарова і призначення виконувачем обов’язки Прем’єр-міністра України першого віце-прем’єр-міністра України С. Г. Арбузова. Ця подія відбулась в рамках ст. 115 Конституції України [4] і тому з юридичної точки зору претензій не викликає.

Наступною подією став розгляд 22.02.2014 р. питання про відкликання Голови Верховної Ради України з посади на підставі добровільної заяви про відставку Голови Верховної Ради України В. В. Рибака (відповідно до ст. 76 та ст. 77 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” [5]). Цього ж дня на підставі

ст. 74 “Внесення кандидатур на посаду Голови Верховної Ради України” та ст. 75 “Обрання Голови Верховної Ради України” Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” [5] — новим Головою Верховної Ради України обраний О. В. Турчинов.

Також 22.02.2014 р. Постановою ВР України № 750 прийнято рішення: “1. Визнати такими, що є чинними на території України положення Конституції України, прийнятої на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року № 2952-VI, від 19 вересня 2013 року № 586-VII. ... 5. Опублікувати цю Постанову, а також текст Конституції України, прийнятої на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року № 2952-VI, від 19 вересня 2013 року № 586-VII, у газеті “Голос України” та у “Відомостях Верховної Ради України” ...” [1]. Прийняття цієї постанови також не викликає жодних претензій з точки зору юриспруденції.

І нарешті, 22.02.2014 р. приймається Постанова ВР України № 757 “Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України”: “1. Встановити, що Президент України В. Янукович у неконституційний спосіб самоусунувся від здійснення конституційних повноважень та є таким, що не виконує свої обов’язки. 2. Відповідно до пункту 7

частини першої статті 85 Конституції України призначити позачергові вибори Президента України на 25 травня 2014 року. 3. Ця Постанова набирає чинності з моменту її прийняття” [2]. Саме до цієї Постанови, на нашу думку, маються питання у багатьох юристів (і не тільки нашої держави)! “Завдячуючи” цій Постанові, Президент Росії В. В. Путін визнав нелегітимним уряд України та сприяв приєднанню Криму до Росії.

Так, ст. 108 Конституції України має такий зміст: “Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України.

Повноваження Президента України припиняються достроково у разі:

- 1) відставки;
- 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров’я;
- 3) усунення з поста в порядку імпідменту;
- 4) смерті” [4].

Пропонуємо розглянути більш детально кожен з підстав (крім останньої) дострокового припинення повноважень Президента України.

Першою підставою є відставка. Згідно зі ст. 109 Конституції України: “Відставка Президента України набуває чинності з моменту проголошення ним особисто заяви про відставку на засіданні Верховної Ради України” [4]. Так, президент В. Ф. Янукович здійснив в останні дні свого правління кілька кроків, які підривають віру у його законність як президента, серед них — втеча зі своєї адміністрації та залишення низки відео і письмових заяв про свій відхід з посади, включно із заявою про відмову від державної охорони, дато-

вану заднім числом. Разом з тим, ми маємо у наявності два головних факти: 1) Президент заяву про відставку не подавав; 2) на засіданні Верховної Ради України свою заяву не проголошував!

Другою підставою дострокового припинення повноважень Президента України є — неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров’я. Згідно зі ст. 110 Конституції України: “Неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров’я має бути встановлена на засіданні Верховної Ради України і підтверджена рішенням, прийнятим більшістю від її конституційного складу на підставі письмового подання Верховного Суду України — за зверненням Верховної Ради України, і медичного висновку” [4]. Жодного документа щодо стану здоров’я Президента до Верховної Ради України не надходило і на її засіданні розглянуто не було!

Третьою підставою дострокового припинення повноважень Президента України є — усунення з поста в порядку імпідменту. Детально цю процедуру описує ст. 111 Конституції України: “Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпідменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

Питання про усунення Президента України з поста в порядку імпідменту ініціюється більшістю від конституційного складу Верховної Ради України.

Для проведення розслідування Верховна Рада України створює спеціальну тимчасову слідчу комісію, до

складу якої включаються спеціальний прокурор і спеціальні слідчі.

Висновки і пропозиції тимчасової слідчої комісії розглядаються на засіданні Верховної Ради України.

За наявності підстав Верховна Рада України не менш як двома третинами від її конституційного складу приймає рішення про звинувачення Президента України.

Рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як трьома четвертими від її конституційного складу після перевірки справи Конституційним Судом України і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент та отримання висновку Верховного Суду України про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину” [4].

Уже з тексту статті стає зрозумілим, що процедура імпічменту Верховною Радою України не була проведена.

Отже, бачимо, що жодної з підстав для дострокового усунення Президента України з посади у Верховній Раді України – не було! А факт його відсутності на робочому місці можна пояснити, припустимо, необхідністю зустрічі зі своїми виборцями, які проживають на території Росії.

Також вважаємо за необхідне прокоментувати ще одну подію. Припустимо, що процедура усунення Президента України з посади відбулась без порушень. 23.02.2014 р. приймається Постанова ВР України № 764 “Про покладення на Голову Верхов-

ної Ради України виконання обов’язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України” [3].

Справа в тому, що станом на 23.02.2014 р. не було виконано п. 5 Постанови ВР України № 750 від 22.02.2014 р. [1] щодо публікації тексту цієї Постанови та тексту Конституції України (у редакції 2004 р.) в газеті “Голос України” та у Відомостях Верховної Ради України. Відсутність відповідної публікації не дає права вважати набрання цією Постановою чинності. Це підтверджується й Указом Президента України № 503/97 від 10.06.1997 р. “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” [6]. Тому, станом на 23.02.2014 р. чинною була Конституція України в редакції від 1996 р.

Ст. 112 Конституції України в редакції від 1996 р. вказує, що в разі дострокового припинення повноважень Президента України, виконання обов’язків Президента України на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається на Прем’єр-міністра України.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що Постанова ВР України № 764 від 23.02.2014 р. “Про покладення на Голову Верховної Ради України виконання обов’язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України” [3] є незаконною і суперечить нормам Конституції України!

Література

1. *Постанова ВР України “Про текст Конституції України в редакції 28 червня 1996 р., із змінами і до-*

- повненнями, внесеними законами України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року № 2952-VI, від 19 вересня 2013 року № 586-VII” № 750 від 22.02.2014 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
2. *Постанова* ВР України “Про самовусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України” № 757 від 22.02.2014 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
 3. *Постанова* ВР України “Про покладення на Голову Верховної Ради України виконання обов’язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України” № 764 від 23.02.2014 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
 4. *Конституція* України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
 5. *Закон* України “Про Регламент Верховної Ради України” // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>
 6. *Указ* Президента України “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” № 503/97 від 10.06.1997 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/>